

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Milady Haplové v právní věci **žalobkyně: J. K.**, zastoupena JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Mansfeldova 792/3, Praha 9, proti **žalované: Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 25. 8. 2005, č. j. 22 Cad 106/2005 – 14,

takto:

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) napadá kasační stížností shora uvedený rozsudek Krajského soudu v Brně, kterým byla zamítnuta žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 25. 5. 2005, č. 445 604 044, jímž žalovaná zamítla žádost stěžovatelky o úpravu důchodu manžela J. K., podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb., proto, že ust. § 81 zákona č. 582/1991 Sb. neumožňuje zahájit řízení o úpravu dávky důchodového pojištění po smrti poživatele důchodu na žádost dědiců.

V kasační stížnosti stěžovatelka napadá rozsudek krajského soudu pro nesprávné právní posouzení věci; domnívá se, že stěžovatelka má právo na příplatek k důchodu stanovený podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb., a přesto, že manželovi nebyl za života vyplácen, neboť o něj nepožádal, má za to, že na nároky uvedené v § 23 až § 25 zákona č. 119/1990 Sb. se vztahuje jeho ust. § 26, neboť výjimka zde uvedená se na ni nevztahuje. Žalovaná ani soud neuvádí žádné ustanovení zákona, podle něhož by měla být

diskvalifikována z práva na odškodnění ve smyslu ust. § 26 zákona č. 119/1990 Sb. a je přesvědčena o tom, že ust. § 25 odst. 7 a § 26 zákona č. 119/1990 Sb. je speciálním zákonným ustanovením, na které nelze aplikovat běžné omezující předpisy důchodového zabezpečení. Připomíná pak nálezný Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 187/2000 a sp. zn. I. ÚS 605/2003, které odsoudily pozitivně právní dogmatismus při výkladu rehabilitačních předpisů a odkázala na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 54 Cad 95/2004, jenž se vyslovil pro extenzivní výklad norem upravujících odškodnění křivd, jsou-li pochybnosti při výkladu, a to ve prospěch občana. Stěžovatelka navrhla zrušit rozsudek Krajského soudu v Brně shora označený a věc vrátit tomuto soudu k novému projednání.

Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázala na obsah svého vyjádření k žalobě s tím, že nadále setrvává na tom, že nárok na příplatek k důchodu podle zákona č. 119/1990 Sb. může uplatnit pouze poškozený, který je poživitelem důchodu, neboť jde o osobní právo občana, které zaniká jeho smrtí.

Pro posouzení uplatněné kasační námítky není třeba z důvodu procesní ekonomie rekapitulovat obsah správního spisu, který žalovaná vede ve věci odškodnění podle zákona ve skutečnostech, že manžel stěžovatelky J. K., v období od 8. 12. 1976 do 8. 8. 1977 byl nezákonně vězněn a poté rehabilitován podle zákona č. 119/1990 Sb., rozhodnutím Městského soudu v Brně sp. zn. 4 Rt 72/90 ze dne 28. 11. 1990, které nabylo právní moci dne 28. 11. 1990 a že byl poživitelem plného invalidního důchodu od 29. 9. 2003 do dne úmrtí 4. 2. 2004. Tyto skutečnosti jsou mezi účastníky řízení nesporné. Pro projednávanou věc, jejíž předmět je dán rozhodnutím žalované a posouzením právní otázky krajským soudem, je tedy určující pouze to, zda stěžovatelka může sama po úmrtí manžela uplatnit nárok poškozeného na příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona za dobu života manžela v době, kdy pobíral plný invalidní důchod, pokud předmětný nárok neuplatnil sám. Žalovaná v rozhodnutí napadeným žalobou dospěla k závěru, že ust. § 81 zákona č. 582/1991 Sb. neumožňuje zahájit řízení o úpravu dávky důchodového pojištění po smrti poživitele důchodu na žádost dědiců.

Ze soudního spisu Krajského soudu v Brně sp. zn. 22 Cad 106/2005 plyne, že tento soud žalobu podanou proti rozhodnutí žalované zamítl, neboť právní názor žalované shledal správným. Zdůraznil přitom, že nárok na příplatek k důchodu ve smyslu § 25 odst. 7 může uplatnit pouze poškozený, neboť příplatek není samostatnou dávkou, ale dávkou vyplácenou současně s vyplácenou dávkou důchodovou. Dospěl k závěru, že dědic poškozeného nemá právo žádat odškodnění podle § 26 zákona č. 119/1990 Sb.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti § 109 odst. 2, 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, (dále jen „s. ř. s.“) a neshledal kasační stížnost důvodnou. Uplatněný důvod nutno podřadit pod § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., jenž může být namítán, pokud soud posoudí určitou právní otázku nesprávně; onou nesprávností může být aplikace právní normy, která na správně zjištěný skutkový stav nedopadá, anebo aplikace normy sice správné, jejíž výklad ale nemůže Nejvyšší správní soud z hledisek nároku na interpretaci norem jím zastávaných přijmout.

Zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, obsahuje různé typy odškodnění pro osoby, jež byly postiženy odsouzením za činy, jež posléze zákonodárce rehabilitoval. V rámci této satisfakce bylo v § 25 zakotveno i právo na odškodnění újmy, která těmto nezákonně odsouzeným vznikla jako důsledek věznění v oblasti důchodového pojištění (neboť jejich nároky byly různým způsobem omezeny jak v oblasti dob pojištění, tak v oblasti

započitatelných příjmů). Ust. § 25 cit. zákona je tedy speciální úpravou odškodnění pro oblast důchodového pojištění, což ostatně zákonodárce avizuje v úvodu tohoto ustanovení; zákonodárce mohl volit různá řešení, která by tyto skutečnosti odrážela (např. přímo v konstrukci důchodu), mohl také volit různá legislativně technická řešení, neboť bylo nepochybně možné učinit z tohoto typu odškodnění přímo součást předpisů o důchodovém pojištění. Tomu nasvědčuje ostatně i typ zvoleného řešení, tedy jednak možnost přepočtu důchodu (jenž si nadále ponechává zcela svůj charakter a povahu dávky důchodového pojištění a sdílí režim všech dávek důchodového pojištění bez jakýchkoliv odchylek), nebo příplatku k důchodu (§ 25 odst. 7), jenž se ovšem podle předpisu důchodového pojištění (§ 98 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) stává součástí důchodu (bez tohoto řešení by nebylo v podstatě do budoucna možno zachovávat výhody spojené například s valorizací důchodu).

Není tedy možno vztah úpravy obsažené v § 25 zákona č. 119/1990 Sb. a předpisů o důchodovém pojištění chápat jako vztah speciálního a obecného tak, jak je doktrinálně obvykle chápán, nýbrž na úpravy důchodů z titulu soudní rehabilitace nutno nahlížet jako na integrální součást dávek důchodového pojištění. Pro důchody upravené z tohoto důvodu (soudní rehabilitace) tak nadále platí veškerá obecná ustanovení např. o nároku či výplatě těchto dávek; Je proto třeba při úvahách o projednávané věci vycházet z právní úpravy přechodu nároků dávek upravených v zákoně o důchodovém pojištění, tedy z ust. § 62 odst. 1 zákona, podle něhož nárok na důchod nelze postoupit a z ust. § 63 odst. 2 zákona, podle něhož přiznané splatné dávky před smrtí oprávněného, jemu nevyplacené do dne smrti, se vyplatí členům jeho rodiny podle pořadí a za podmínek stanovených v uvedeném odstavci 2.

Dávky důchodového pojištění představují osobní nároky pojištěnců v oblasti veřejného práva nepodléhající dědickému právu (ostatně jako převaha ostatních veřejnoprávních plnění). Postavení pozůstalých systému sociálního pojištění řeší již téměř po dobu posledních sta let systémy dávek pozůstalostních, které vyjadřují převážně závislost těchto osob výživou na zemřelé osobě (pojištěnci). Obdobně je tomu i v případě, že jde o dávku, která mohla být upravena z titulu soudní rehabilitace – zemřelý manžel stěžovatelky byl poživitelem plného invalidního důchodu, s jeho smrtí nárok zanikl (případně přešel nárok na výplatu splátek podle § 63 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění). Tento nárok však nemůže již nikdy obživnout, pozůstalá vdova má nárok na svůj důchod, obvykle zvaný vdovský; předpisy o rehabilitaci pak pamatovaly na úpravy i těchto pozůstalostních dávek z důvodů, že osoba, jež zemřela, byla rehabilitována.

Přesvědčení stěžovatelky, že má přímý nárok na příplatek jako součást plného invalidního důchodu zemřelého manžela je tedy lichá a poněvadž úprava tohoto důchodu podle zákona č. 119/1990 Sb. byla možná jedině a pouze ve vztahu k tomuto důchodu zemřelého manžela, nelze na posuzovanou věc aplikovat § 26 cit. zákona, jenž obecně zakládá právo vdovy na odškodnění. Manželka zemřelého rehabilitovaného poživitele plného invalidního důchodu za splnění podmínek stanovených v § 25 cit. zákona má právo na úpravy svého vdovského důchodu z tohoto titulu. Tím je způsobem sui generis vyjádřeno její právo žádat odškodnění, které je jinak obecně vyjádřeno (pro ostatní případy odškodnění) v § 26 cit. zákona.

Ústavní záruky v oblasti soukromoprávní zakotvené v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod – právo na dědění, nebyly napadeným rozhodnutím dotčeny.

Nejvyšší správní soud neshledal pochybení krajského soudu, a proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O nákladech řízení bylo rozhodnuto za použití ust. § 60 odst. 1, 2 s. ř. s. ve vztahu k § 120 s. ř. s. Stěžovatelka v řízení neměla úspěch, proto jí právo na náhradu nákladů řízení nevzniklo, žalovaná takové právo nemá v důsledku zákonné úpravy.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. července 2006

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu